

મિચલા મિ હુક્કડમ્ભનો હિવસ

એટલે

સુખશાંતિ પ્રસ્થાપિત કરવાનો હિવસ

“મિચલા મિ હુક્કડમ્ભ” અર્થાત મિચલા મે હુક્કડમ્ભ, એટલે કે મારા અપરાધી ક્ષમા કરો-હજે-થને, યોડું વિસ્તારીને કહીએ તો “જાણ્યે-અન્નાણે થયેલી ભૂલેની મારી માગું છુ” એમ કહી શકાય, કેટલી અધી ઉદાર અને ઉમહા ભાવના લરી છે આ સૂત્રમાં !

મતુષ્યમાત્ર ભૂલને પાત્ર. ભવે ગમે તેટલી સાવધાની રાખીએ તોય ભૂલ તો થઈ જ જવાની. પરંતુ ભૂલની મારી માગવાથી એ તો સાબિત થઈ જ ગયું કે મારી માગનાર પોતાની ભૂલને ભૂલ તરીકે જાણ્યી શક્યો છે, અને આટલું જે જાણ્યી શક્યો એણે જીવનમાં ઘણું અધું જાણ્યી લીધું એમ કહી શકાય. પોતાથી જાણ્યેઅન્નાણે ભૂલ થઈ ગઈ છે એ જાણ્યી લીધું ઈકરા એટલી જ વાત આમાં નથી, આમાં તો અવિશેષ કંઈક છે. આમાં તો ભૂલની મારી પણ મંગાઈ રહી છે. આ રીતે ઉદારતા અને વિનાન્તરનાની સાંપ્રદીપી ભરી રહી છે. ઉદારતા અને વિનાન્તર જેણે પ્રાણ કરી લીધી તેણે કલ્યાણમાર્ગની ઘણો પંથ કાળી પાપણે. કહેવાય. કહેવાતા મોટા મોરા કંઈક મહાત્માણો આ ગે

અતિ અગત્યના સદ્ગુણોના અભાવે હુંડા અને બુંડા જ રહી જતા જેવામાં આવે છે.

‘મિચલા મિ હુક્કડમ્ભ’ ની પ્રથા અને પર્વને કોઈ એક કોમ કે કોઈ એક ધર્મ-સંપ્રદાયના માની લઈએ તો એ હુક્કડમ્ભની નિશાની છે. આ પ્રથામાં તો વિશ્વમાં શાંતિ પ્રસ્થાપિત કરવાનું અમોદ રસાયણ જુદાયેદું છે. ‘મિચલા મિ હુક્કડમ્ભ’ એ પુનિત સૂત્રને ઉચ્ચારનાર અને સાંભળનાર બંનેની કસોટી છે. પરસ્પર સામસામે આ સદ્ગુણની દૈનહેનથી અને પણ મસ્તક હળવું કૂલ થઈ જય છે. જે આ સૂત્રને જેટલી અધિક ઉદારતા, વિનાન્તર અને પ્રમાણિકતાથી ઉચ્ચારણે તે તેટલી માત્રામાં અધિક હળવાશ અનુભવશે. આમા વર્ષમાં જાણ્યે-અન્નાણે જે કંઈ-જેટલાં કંઈ ભૂલો, અપરાધી, હુક્કડન્યો, અપહૃત્યો વગેરનાં પોતલાંના ભાસ્યો લીંસાઈ મરતા હતા તે અધામાંથી આજે સુફલ થઈ જવાનું છે—એક આરકે જ આજે એ અધો જ જોજ ફેંકી દઈને હળવા કૂલ થઈ જવાનું છે—આજે નવા નજીર અને તાજા-માણ થઈ જવાનું છે. નીચેની ભજનની લીટીમાં આ વાત સરસ રીતે રજૂ થઈ છે :

કરી શીંચ પાપડી મટકી, મેરે ગુરુદેવને અટકી;
વહ પ્રદ્વાનંહને પટકી, અગર કૂટે તો કૂટન હે.

કૃપાવતોની—અગવતોની અહૈતુકી કૃપાથી પરિશુદ્ધ થઈ શકવાની
કળા સાવ સરથતા અને સાવ મરતમાં મળી ગઈ છે તો અમૂલ્યના
મૂલ્યને સમજુને તેનો લાભ લઈએ.

જેને પોતાની ભૂલની ખખર પડે છે, જે પોતાની ભૂલની મારી
માગી શકે છે અને જે પોતાની ભૂલને ખુપાવતો નથી તે કમપૂર્વક
અદ્ય અને અતિ અદ્ય ભૂલોના ક્ષેત્રમાં પ્રવેશતો—પ્રવેશતો છેવટે હેવ-
કુર્લિ પહને પ્રાપ્ત કરવાની ક્ષમતાવાળો થઈ જાય છે. આ રીતે આખા
સમજાતું જીતાન થાય છે કરણું કે આ પર્વ એક આખા સમજાતું છે.

મહાનુભાવોએ તો આવાં પ્રથા અને પરોમાં વ્યાપ્તિ અને સમાચિના
કલ્યાણાં ધર્ષાં રહ્યાંને ભરી હીધાં હોય છે, પણ કાળજીમે તે બધું
‘પીછે સે ચદી આતી હું’ જેવું થઈ જાય છે. તેથી સમયે—સમયે એ
અધા રીતરિવાળેના સાચા સ્વરૂપને પુનઃ પુનઃ પ્રગટ કરવા તત્કાલીન
મહાનુભાવોના પ્રયત્નની પણ અતિ આવશ્યકતા હોય છે.

બાધ્યે અને અનાધ્યે પણ થયેલો ભૂલની મારી માગવી એ ધર્ષા
મારી અને કિંન વાત છે, પરંતુ એમ કરતાં કરતાં મારી માગવી જ
ન પડે એવી સ્થિતિએ પહોંચી જવું તે તેની પરમ પ્રાપ્તિ અને
ચરમ સીમા છે.

ભૂલ થઈ જાય અને પછી તેનો પદ્ધાતાપ થાય તે માનવપણું છે,
ભૂલનો પદ્ધાતાપ ન થયો તે હાનવપણું છે, જાણી જોઈને પુનઃ પુનઃ
ભૂલો કર્યો રાખવી તે રાક્ષસપણું છે અને ભૂલ થયા જ ન હેવી તે
દેવદુર્લભપણું છે.

જેમ પોપટ વગર સમજાયે રામ—રામ કરે છે તેમ આ સૂત્રનો
ઉચ્ચાર માત્ર કરી જવાથી તેનો યથાયોગ્ય લાભ મળતો નથી. મિચા
મિ દુલ્લઘન એ એટલું મર્મ—સમજપૂર્વક બોલાવું જોઈએ કે જેથી તે
બોલનાર અને સાંભળનારનું અંતઃકરણ નથું—નીતથું થઈ જાય — તેના
મજાગત હોયો પણ સોઈ—આટકીને બહાર ઝેંકાઈ જાય. જે એક
વર્ષથી પણ વધુ સમય સુધી મજાગત હોયો ચીપકેલા રહે છે તો
પછી તે વજાવેય સમાન થઈ જાય છે. તેથી દર વર્ષો આ પર્વ આવે
છે કે જેથી વજાવેય થતાં પહોંચાં જ વર્ષબરના હોયોને ધોઈ શકાય.

કહું છે કે :

માણુસે-માણુસે કેટલો બધો છે હેર,
કોઈ વાખેય ન મળો, ને કોઈ રકાના તેર.

એક એવો છે કે કે અજાણે થયેલી ભૂલની પણ મારી માગે છે,
એટલું જ નહીં પણ તેને મારી માગવા માટે કોઈ મજબૂરેય કરતું
નથી, કે કોઈ તેના ઉપર દાણેય લાવતું નથી, કે તેને તે માટે કોઈ
આખરેય કરતું નથી. છતાંથ તે મારી માગે છે, હર વર્ષે માગે છે,
તેમનો આપો સમાજ મારી માગે છે ! અને બીજો એક છે કે ગુનો
કરે છે, તેને પોતાના શુનાની ખખર પણ હોય છે, તેને રિમાન્ડ ઉપર
પણ લેવાય છે અને કેવાનામાં પણ પુરાય છે તોથ તે મારી નથી
માગતો; અરે એટલું જ નહીં પણ લેલમાંથી છૂટીને તે કરી કરીને
શુનાયો કર્યા જ કરે છે ! તેમનો આપો સમાજ આખું કર્યા કરે છે !
પહેલા સમાજમાં, બીજા સમાજના સભ્યો ધીમે ધીમે લગવા લાગે
તો ? તો જરૂર લેલખાનાંના સમસ્ત કર્મચારી વર્ગને બીજા કોઈ
રચનાત્મક કર્યામાં લાગવું પડે; તો લેલખાનાં એ કદ્વનાની વાતોં
થઈ જાય. આખા હેશમાં અને સમસ્ત વિશ્વમાં લેલખાનાંએ માટે
કેટલું તન, મન અને ધન રોકાયેલું છે તેની કરી કોઈ એ ગણુતરી કરી
હુશે ? લેલખાનાંએ પાછળ રોકાયેલાં તન-મન-ધનનો. એક હજારમો
લાગ પણ ને, મારી માંગવી ન પડે તે માટે કેવું જીવન જીવું નોઈએ
તેની સમજખુની પ્રાપ્તિ કરવાના પ્રયત્ન પાછળ લાગે તો ? પછી
સ્વર્ગને જોતવા માટે પૃથ્વીથી બહાર કચાંએ જવું પડશે ?

અંતઃકરણપૂર્વક કેણે મારી માગી છે અને આપી છે તેઓ જ
નાણ છે કે તે વખતે કેટલી હળવાશ, મોકલાશ, નવરાશ અને મીઠાશનો
અનુભવ થાય છે. જેમ અંધ ઓરડીમાં પડેલાં પરિપક્વ ઇણોની
મીઠાશની સોડમ બહારના માણુસોના મગજને પણ તર કરી હે છે તેમ
મારી માગીને અને મારી આપીને હળવા કૂલ થયેલા મગજો પોતાની
હળવી મીઠાશના મધમધારથો પોતાની આસપાસનાં અન્ય મગજને
પણ ભરી-પૂરી હે છે.

મગજ ઉપરની તાણું સાતત્ય જ મનુષ્યને આસ્થિર જનાવીને
વહેલે-મોડે તેને પાગવખાને જવા મજબૂર કરે છે. એ તાણુથી સુક્રત
થવા માટે મિન્દા મિ દુક્કડમથો પ્રાપ્ત કરેલી હળવાશ હેવી જડીયુદ્ધી
સમાન છે. જનાળામાં પાણીનો તો પરઞ્ચો આપણે મેસાડીએ છીએ

મર્યાદા પ્રાગલક્ષ્માને ન જતું પડે એવી ચુક્ષિની પ્રયુક્તિ અંતિ સરળતાથી
આપા સમાજને આપી શકીએ તેવી ચેલાનાના વામતીકરણની પરંપરા
માટે આપણે બિલકુલ વિવાદું નથી, અથવા અંતિ આદ્ય વિવાદું છે.
શાંતિનાથ અર્થાતું શાંતિના નાથ પાસેથી શાંતિ સ્વિવાદતું બીજું કાંઈ
મેળવલું તે કાંચનને બઢવે કાચ લીધા બરાબર છે.

પૃથ્વી પર સ્વર્ગની સંભાવનાઓની લેટ આપનાર તથા સમયે
સમયે તેને પુનર્નિવા કરીને વડેવારું રૂપ આપનાર લોકદ્વારાખુના
ક્રિયાદારી અને કાંતરથ્યા મરળવાઓને આપણા કોઈ કોઈ વંદન હુંને.
આજના પુનિત મહાપર્વે, અંતઃકરણપૂર્વક દ્વારીકરિને સૌને અમારા

મિશા મિ દુક્કઠમ.